

ROZSUDOK
V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ladislava Górasza a členov senátu JUDr. Vladimíra Maguru a JUDr. Sone Mesiarkinovej, v právnej veci žalobkyne: **V.S., spol. s r.o.**, so sídlom v B., IČO: X., proti žalovanému: **J. S.**, bývajúcí v K., v dovolacom konaní zastúpený JUDr. J. B., advokátom Advokátskej kancelárie so sídlom vo F., **o zaplatenie 351 425,- Sk**, ktorá vec sa viedla na Okresnom súde v Lučenci pod sp.zn. 9 C 76/2004, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 26. júna 2007 sp.zn. 14 Co 210/06, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **z a m i e t a .**

Žalobkyni nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e :

Žalobou sa žalobkyňa domáhala splnenia povinnosti žalovaným nahradiť jej škodu 351 425,- Sk, ktorá jej vznikla na hodnotách, ktoré zverila žalovanému na základe dohody o hmotnej zodpovednosti, odcudzením stravných lístkov dosiaľ neznámym páchatelom.

Okresný súd Lučenec (súd prvého stupňa) rozsudkom z 22. februára 2005 č.k. 9 C 76/04-148 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobkyni 70 280,- Sk do 15 dní od právoplatnosti rozsudku. Žalobu vo zvyšku zamietol.

Na odvolania účastníkov Krajský súd v Banskej Bystrici (odvolací súd) uznesením z 23. augusta 2005 sp.zn. 14 Co 158/05 zrušil rozsudok súdu prvého stupňa a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Súd prvého stupňa, po doplnení dokazovania, ďalším rozsudkom z 25. mája 2006 č.k. 9 C 76/04-255 žalobu zamietol v celom rozsahu. Dospel k záveru, že žalovaný sa zbavil zodpovednosti za schodok na zverených hodnotách celkom, pretože preukázal, že schodok vznikol v dôsledku úmyselného konania tretích osôb a v dôsledku toho, že žalobkyňa nevytvorila podmienky na to, aby žalovaný mohol zverené hodnoty ochraňovať. Žalobkyňa ani nepreukázala, ktoré sériové čísla stravných lístkov žalovaný prevzal zo skladu v deň ich odcudzenia a po ich odcudzení neupozornila svojich zmluvných partnerov na sériové čísla odcudzených lístkov, čím mohla prispieť k zníženiu rozsahu škody. Súd prvého stupňa tiež poukázal na to, že hmotne zodpovednou za stravné lístky nachádzajúce sa v sklade bola aj iná zamestnankyňa žalobkyne.

Na odvolanie žalobkyne odvolací súd, po doplnení dokazovania, rozsudkom z 26. júna 2007 sp.zn. 14 Co 210/06 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že žalovanému uložil povinnosť zaplatiť žalobkyni 175 712,50 Sk do 60 dní od právoplatnosti rozsudku. Žalobu vo zvyšku zamietol. Dospel k záveru, že rozhodnutie súdu prvého stupňa, že sa žalovaný zbavil zodpovednosti v celom rozsahu, vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. Podľa odvolacieho súdu žalovaný neunesol dôkazné bremeno svojho tvrdenia, že škoda bola spôsobená celkom bez jeho zavinenia konaním dosiaľ neznámeho páchatel'a. Poukázal v tejto súvislosti na závery vyšetrovania vykonaného orgánmi polície, podľa ktorých bol kufrík so stravnými lístkami odcudzený z batožinového priestoru osobného motorového vozidla počas opravy poškodeného kolesa. Tiež pripomenul, že u žalovaného išlo v krátkom čase už o druhý prípad odcudzenia jemu zverených hodnôt z motorového vozidla a na to, že žalovaný pôvodne oznámil orgánom polície, že o stravné lístky bol olúpený. Odvolací súd mal za to, že žalobkyňa správne určila rozsah škody na zverených hodnotách. Dospel však k záveru, že žalovaný sa sčasti zbavil svojej zodpovednosti. Vychádzal pritom z toho, že vykonaným dokazovaním bolo zistené, že žalobkyňa nevytvorila svojim zamestnancom primerané podmienky na to, aby mohli zverené hodnoty dostatočným spôsobom ochraňovať. Nevypracovala smernicu na zaobchádzanie so stravnými lístkami, nevykonala riadne školenia zamestnancov s hmotnou zodpovednosťou o nakladaní so zverenými hodnotami a nevybavila zamestnancov prostriedkami, ktoré by im umožnili zverené hodnoty riadne ochraňovať.

Žalobkyňa tiež tolerovala nedostatočnú evidenciu a spôsob nakladania so stravnými lístkami, ktoré nedostatky prispeli k problémom pri zisťovaní rozsahu vymáhanej škody. Uviedol, že za tento stav je ale sčasti zodpovedný aj žalovaný, ktorý manipuloval so stravnými lístkami neprehľadným a dosť chaotickým spôsobom a neupozornil žalobkyňu na nutnosť vykonania opatrení na odstránenie nedostatkov. Vychádzajúc z uvedeného dospel odvolací súd k záveru, že žalovaný sa zbavil svojej zodpovednosti v rozsahu jednej polovice a je tak povinný zaplatiť žalobkyni z titulu náhrady škody 175 712,50 Sk.

Proti rozsudku odvolacieho súdu žalovaný podal dovolanie. Navrhol napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Uviedol, že odvolací súd pochybil, ak zmenil správny, žalobu zamietajúci rozsudok súdu prvého stupňa. Podľa žalobcu je tu preto dôvod na podanie dovolania „podľa ust. § 241 odst. 2 písm. a/ v spojení s § 238 odst. 1 O.s.p.“. Tvrdil, že odvolací súd „nepostupoval v nadväznosti na už predtým vydaný rozsudok Okresného súdu v Lučenci z 22. 02. 2005 a z 25. 05. 2006.“ Odporoval odvolaciemu súdu, že výška schodku bola potvrdená inventarizačnou komisiou. Uviedol, že „sa snažil robiť pre dobro navrhovateľa“. Pri práci vychádzal z pracovných inštrukcií žalobkyne a dôsledne sa riadil pokynmi nadriadených pracovníkov. Namietal, že odcudzené stravné lístky neboli poistené a že odvolací súd sa nevysporiadal so zistenou zodpovednosťou žalobkyne, ktorá vedela o pohybe stravných lístkov, napriek tomu nezastavila ich preplácanie s odôvodnením, že by to viedlo k stratám a nevykonala nič v záujme zníženia rozsahu škody. Podľa žalovaného odvolací súd opomenul zohľadniť aj ustanovenie § 181 ods. 3 Zákonníka práce v znení do 31. augusta 2007, podľa ktorého zamestnanec nezodpovedá za škodu, ktorá vyplýva z podnikateľského rizika.

Žalobkyňa sa k dovolaniu žalovaného nevyjadrila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorý je príslušný rozhodnúť o dovolaniach proti rozhodnutiam krajských súdov, ako súdov odvolacích (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie bolo podané včas na tento procesný úkon oprávnenou osobou (§ 240 ods. 1 O.s.p.) a proti takému rozhodnutiu, proti ktorému je dovolanie prípustné podľa § 238 ods. 1 O.s.p., prejednal vec bez nariadenia pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie žalovaného nie je dôvodné, pretože ním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu je správny.

Z ustanovenia § 241 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že dovolací súd je viazaný rozsahom dovolania a uplatneným dovolacím dôvodom vrátane jeho obsahového vymedzenia; obligatórne sa zaoberá len vadami konania vymedzenými v § 237 O.s.p. a inými vadami, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Hoci žalovaný v závere svojho dovolania uvádza, že je tu dôvod na podanie dovolania „podľa ust. § 241 odst. 2 písm.a ...“ (podľa ustanovenia § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. dovolanie možno odôvodniť len tým, že v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 – poznámka dovolacieho súdu), túto dovoláciu námietku ničím nekonkretizuje a neuvádza, v čom podľa neho spočíva vada konania podľa ustanovení § 237 písm. a/ až g/ O.s.p., t.j. vada spočívajúca v nedostatku právomoci súdu, alebo spôsobilosti byť účastníkom konania, alebo riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, alebo v prekážke vecí právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, alebo v odňatí možnosti účastníka pred súdom konať a alebo v rozhodovaní vylúčeným sudcom, či v konaní súdom nesprávne obsadeným. Dovolací súd preskúmaním veci ani nezistil, že by konanie súdov nižších stupňov bolo postihnuté niektorou z týchto väd a z obsahu spisu nevyplývajú ani iné vady, ktoré by mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Dovolací súd potom pristúpil ku skúmaniu vecnej správnosti napadnutého rozsudku odvolacieho súdu z hľadiska dovolacieho dôvodu, ktorý žalovaný v dovolaní, podľa jeho obsahu, uplatňuje (napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci), vrátane jeho obsahového vymedzenia. Nezaoberal sa pritom právnymi otázkami žalovaným nenamietanými. Dospel k záveru, že obsah dovolania žalovaného nie je spôsobilý spochybníť správnosť napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu z hľadiska dovolacích dôvodov výslovne v ňom uvedených.

Nesprávnym právnym posúdením veci (či určitej právnej otázky) v zmysle dovolacieho dôvodu podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., je také posúdenie, pri ktorom odvolací súd na zistený skutkový stav aplikoval nesprávny právny predpis alebo správne použitý právny predpis nesprávne vyložil alebo nesprávne aplikoval. V danej veci dovolací súd v rozhodnutí odvolacieho súdu také pochybenie nezistil.

Zodpovednosť zamestnanca za škodu spôsobenú pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti je upravená v ôsmej časti Zákonníka práce, zákona č. 311/2001 Z.z. Je v ňom upravená všeobecná zodpovednosť zamestnanca (§ 179), ako aj zvláštne (osobitné) druhy zodpovednosti (§ 182, § 185). Rozdiel medzi osobitnými druhmi zodpovednosti a všeobecnou zodpovednosťou spočíva najmä v predpokladoch vzniku zodpovednosti za škodu a tiež v stanovenom rozsahu náhrady škody. So zreteľom na obsah žaloby, obranu žalovaného, spôsob rozhodnutia odvolacieho súdu a obsah dovolania, je zrejmé, že ťažisko dovolacieho konania v prejednávanej veci spočíva v riešení otázky, či boli splnené predpoklady vzniku zodpovednosti žalovaného podľa ustanovenia § 182 ods. 1, prvá veta Zákonníka práce. Konštrukcia tejto osobitnej zodpovednosti je založená na tom, že zamestnanec, s ktorým sa uzavrela dohoda o hmotnej zodpovednosti, nevyúčtoval hodnoty mu zverené na základe tejto dohody, hoci ich bol povinný vyúčtovať, takže vznikol schodok. Je to zodpovednosť za predpokladané zavinenie, spočívajúce v tom, že zamestnanec nesplnil povinnosť vyúčtovať zverené hodnoty. Základnou právnou charakteristikou schodku je, že zamestnancovi zverené hodnoty, ktoré je povinný vyúčtovať, chýbajú. Inventarizačný rozdiel medzi vyšším stavom majetku a záväzkov v účtovníctve zamestnávateľa a zistenou skutočnosťou je schodkom aj vtedy, ak existencia škody vzniknutej odcudzením zverených hodnôt bola zrejmá už pred vykonaním inventarizácie.

Podľa obsahu jeho mimoriadneho opravného prostriedku žalovaný popiera danosť predpokladov vzniku jeho zodpovednosti za schodok na zverených hodnotách, ktoré bol povinný vyúčtovať. Opodstatnenosť týchto jeho námietok ale podľa dovolacieho súdu z obsahu preskúmaného spisu nevyplýva.

Z hľadiska skutkového stavu bolo v preskúmanej veci zistené (správnosť skutkových zistení v tomto smere žalovaný v dovolaní nenapadá), že žalovanému, ktorý mal so žalobkyňou uzavretú platnú dohodu o hmotnej zodpovednosti, ktorou žalovaný „prijal“ zodpovednosť za prevzaté stravné lístky, ako i hodnoty, ktoré prevezme v priebehu svojej práce a za prípadný rozdiel na týchto hodnotách, pokiaľ nepreukáže, že rozdiel nezavinil, boli 3. apríla 2002 dosiaľ neznámym páchatelom odcudzené jemu zverené stravné lístky. Stravné lístky boli neznámym páchatelom odcudzené z neuzamknutého batožinového priestoru osobného motorového vozidla zvereného žalovanému počas opravy poškodenej pneumatiky vozidla žalovaným.

Keďže základnou právnou charakteristikou schodku je, že chýba hodnota, ktorú je zamestnanec povinný vyúčtovať, schodkom je i účtovný rozdiel vzniknutý tým, že chýba hodnota, o ktorej zamestnanec tvrdí, že mu bola odcudzená. Zamestnanec sa pravda zbaví zodpovednosti celkom alebo sčasti, ak preukáže, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia (§ 182 ods. 3 Zákonníka práce), dôvodom zbavenia sa zodpovednosti bez ďalšieho ale nie je zásah inej osoby, ktorý znemožní zamestnancovi stratiť sa o zverenú hodnotu. Dôvodom zbavenia sa zodpovednosti zamestnanca nie je „vynachádzavosť zlodějov pri vykrádaní automobilov, ich rôzne nástrahy na oklamanie vodičov“, ako sa mylne domnieva žalovaný. Ak tretia osoba odcudzí zamestnancovi zverenú hodnotu, ktoré je povinný vyúčtovať, nemá zavinenie tretej osoby samo osebe za následok zánik hmotnej zodpovednosti zamestnanca (porovnaj napr. zhodnotenie rozhodovania súdov Slovenskej socialistickej republiky vo veciach týkajúcich sa zodpovednosti podľa ustanovenia § 176 Zákonníka práce, zákona č. 65/1965 Zb., prerokovaného a schváleného občianskoprávnym kolégiom Najvyššieho súdu SSR 6.11.1975, Cpj 50/75, uverejnené v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk, ročník 1976, pod č. 12), ibaže by zamestnanec preukázal, že schodok vznikol celkom alebo sčasti bez jeho zavinenia. V prípade stretu zodpovedností neznámeho páchatel'a za protiprávny zásah do majetkových práv zamestnávateľ'a a zodpovednosti zamestnanca za schodok na zverených hodnotách treba skúmať najmä to, či zamestnanec konanie páchatel'a neumožnil (neľahčil) porušením svojej pracovnej povinnosti napr. tým, že zverenú hodnotu riadne nezabezpečil, či sa o ne riadne nestaral. Zamestnanec sa nemôže zbaviť zodpovednosti, ak nesplnením svojich povinností riadne hospodáriť s jemu zverenými prostriedkami a počínať si tak, aby nedochádzalo k poškodeniu majetku zamestnávateľ'a alebo k jeho zničeniu (§ 178 ods. 1 Zákonníka práce) vznik schodku umožnil. Ak je nedbanlivostné porušenie povinností hmotne zodpovedným zamestnancom takého rozsahu, že bez neho by k vzniku schodku úmyselným konaním tretej osoby vôbec nemohlo dôjsť, potom neprichádza do úvahy ani čiastočné zbavenie sa zodpovednosti podľa § 182 ods. 3 Zákonníka práce.

V danej veci došlo ku krádeži tak, že dosiaľ neznámy páchatel' využil situáciu, že žalovaný opravuje defekt jemu zvereného motorového vozidla a z nezabezpečeného batožinového priestoru vozidla odcudzil kufor so stravnými lístkami. O tom, že kufor s hodnotami bolo potrebné riadne zabezpečiť, najmä keď si žalovaný bol vedomý „vynachádzavosti zlodějov pri vykrádaní automobilov, ich rôznych nástrah na oklamanie vodičov“, nebolo ho potrebné osobitne poučovať; ide o pravidlá ochrany majetku všeobecne

známe. Podľa dovolacieho súdu paradoxne vyznievajú tvrdenia žalovaného v dovolaní, že pri ochrane majetku zamestnávateľa vychádzal z jeho pracovných inštrukcií a dôsledne sa riadil pokynmi svojich nadriadených pracovníkov. Žalovaný tak z nedbanlivosti porušil povinnosť zabrániť vzniku zavinených strát, rozdielov a úbytkov hodnôt zverených k vyúčtovaniu (bod 3. dohody o hmotnej zodpovednosti z 20. mája 1998) a povinnosť počínať si tak, aby nedochádzalo k poškodeniu majetku zamestnávateľa alebo k jeho zničeniu (§ 178 ods. 1 Zákonníka práce). Za tohto stavu treba prisvedčiť odvolaciemu súdu, ktorý s poukazom na závery vyšetrovania orgánu polície ustálil, že žalovaný „neuniesol dôkazné bremeno na svoje tvrdenie, že škoda bola spôsobená celkom bez jeho zavinenia.“

Dovolací súd sa stotožňuje aj zo záverom odvolacieho súdu, že o výške schodku a v podrobnostiach odkazuje na dôvody, z ktorých k nemu odvolací súd dospel. K nim, reagujúc na dovolacie námietky žalovaného, iba poznamenáva, že ak nie je schodok zistený (preukázaný) inventarizáciou, bez ďalšieho to neznamena, že by zamestnávateľ nemal proti zamestnancovi s hmotnou zodpovednosťou nárok na náhradu škody podľa ustanovenia § 182 Zákonníka práce. Zamestnávateľ ale musí inými dôkaznými prostriedkami preukázať stav hodnôt, ktoré pracovník prevzal k vyúčtovaniu a skutočnosť, že došlo ku škode na zverených hodnotách.

Podľa dovolacieho súdu nie je náležitá ani dovolacia námietka žalovaného, že odvolací súd „pri vykonávaní dôkazov“ nezohľadnil aj ustanovenie § 181 ods. 3 Zákonníka práce v znení do 31. augusta 2007, podľa ktorého zamestnanec nezodpovedá za škodu, ktorá vyplýva z podnikateľského rizika. Čo sa považuje za podnikateľské riziko, zákon nedefinoval. Pri vymedzení tohto pojmu možno čiastočne vychádzať z dôvodovej správy k Zákonníku práce č. 65/1965 Zb., ktorá v súvislosti s podnikateľským rizikom (predtým hospodárskym rizikom) ho charakterizovala ako škody a straty, ktoré vzniknú nepatrným prehliadnutím alebo nepozornosťou a ktoré nepresahujú určené percento výrobkov, ako aj škody spôsobené pri skúšobnej výrobe. Riziko v uvedenom zmysle možno teda charakterizovať ako možnosť negatívnych dôsledkov úsudku (správania) zamestnanca, ktorý sa môže prejaviť aj v jeho rozhodovacej činnosti. Do podnikateľského rizika sa spravidla zahŕňajú aj škody spôsobené prirodzenými vlastnosťami tovarov a materiálov. Uvedené závery vyplývajú z judikatúry (pozri napr. R 12/1976), podľa ktorej hlavným vodidlom pri vymedzení tohto rizika je skutočnosť, že ide o nezavinené škody, prirodzený charakter znehodnotenia či úbytky hodnôt. Uvedeným záverom zodpovedá aj rozhodnutie R 64/1961,

ktoré charakterizuje toto riziko tak, že ak na strane zamestnávateľa nastanú také okolnosti, ktorými bola spôsobená škoda, avšak za ktorú nemožno klásť zodpovednosť na žiaden orgán podniku, prípadne zamestnanca, ide tu o objektívne príčiny, ktoré spôsobili škodu a ktoré treba označiť ako škodu vzniknutú v dôsledku podnikateľského rizika. O taký prípad v danej veci nešlo.

Z uvedeného vyplýva, že dovolanie žalovaného bezdôvodne vytýkalo odvolaciemu súdu, že jeho rozhodnutie nie je správne. Keďže dovolací súd nezistil ani vady konania podľa § 237 O.s.p., ani iné (v § 237 O.s.p. neuvedené) vady, ktoré by mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, uvedený opravný prostriedok rozsudkom zamietol (§ 243b ods. 1 časť vety pred bodkočiarkou O.s.p.).

Úspešnej žalobkyni dovolací súd nepriznal náhradu trov dovolacieho konania, pretože jej v súvislosti s týmto konaním trovy nevnikli.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 25. septembra 2008

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: